

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 18 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 1 December 1895. N°. 936.

De bladzijde geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonneementen en Advercentien aan den Uitgever J. A. WORMSER, Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam.
Inzendingen die later dan Dinsdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs franco aan huis, per drie maanden f 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonneementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam.
Advertentieprijs van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elke regel meer 15 Cent.
Aanvragen en vermelding van bijlagen en Verlagen van Verenigingen 10 Cent p. regel.

Van de gemeene Gratie.

En God zeg al wat Hij ons
maakt had.
Genesis 1: 3-18.

XIV.

Dat we de eerste hoofdstukken van Genesis als historie verstaan, moest opzettelijk herinnerd worden. Alleen toch als het Paradijsverhaal historie is, hebben we het recht, uit de gebeurtenissen, die ons in die hoofdstukken vermeld worden, gevolgtrekkingen te maken, en af te gaan op wat ons mededeeld wordt, als door God of mens of Satan gesproken. Wel plegen ook zij, die ontkennen, dat hier historie voor ons ligt, zich op het dusgenaamd Paradijs-evangelie, dat het vrouwezaad der slang den kop vermorzelen zou, of ook op de ordinantie, dat een zondaar brood zal eten in het zwet zijns aanschijns, met zeker vertoon te beroepen; maar dit is op hun standpunt eenzijdig ongeoorloofd. Wie niet gelooft, dat God altoos feitelijk in het Paradijs sprak, heeft geen recht, om zich op zulke uitdrukkingen, als waren ze met Goddelijke autoriteit bekleed, te beroepen. Beroep op zulke uitspraken, gaat alleen dan door, als ge van heeler harte erkent, dat in deze eerste hoofdstukken, een verhaal voor ons ligt van gebeurtenissen, die zich *alsoo werkelijk hebben toegedragen*, en waarin metterdaad diezelfde woorden gesproken zijn, die ons als gesproken worden bericht. Niet alleen dus, dat hetgeen *verhaald* wordt werkelijke historie moet zijn, maar ook het *bericht*, dat er ons van toekwam, moet *zoo* zijn, dat we er op aan kunnen. Hetgeen in deze eerste hoofdstukken van Genesis verhaald wordt is zoo uiterst gewichtig, en beheerscht derwijls geheel onze blik op de wereld, dat het letterlijk op elk woord, ja, op elke letter aankomt. Ge hebt er dus niets aan, of men u al zegt, dat er wel ongeveer zoo iets zal gebeurd zijn. Neen, gij moet het nauwkeurig en zeker weten. Dan alleen kunt ge er op afgaan, er gevolgtrekkingen uit afleiden en er uw wereldbeschouwing op bouwen. De vraag of de woorden, die wij als toentertijd gesproken, lezen, ook metterdaad in die volgorde en met diezelfde uitdrukkingen gezegd zijn, die thans voor ons liggen, behoort ons daarbij niet op te houden, zoo de Heilige Geest ons slechts waarborg biedt, dat de *zin* en de *betekenis* der woorden, ook al mogen ze dan anders uitgedrukt zijn, geheel dezelfde is, en alsoo elke onzekerheid voor ons zij uitgesloten. Ook als er staat wat de slaag sprak, moet ge zekerheid bezitten, dat metterdaad deze en geen andere gedachte uit Satan den mensch toekwam. En ook als er gedurd gemeld wordt: dat God sprak, mag dit niet verstaan, alsof God het niet sprak, en de mensch het slechts zoo in zich voelde opkomen. Ook, en vooral dat spreken Gods, moet onbetwistbaar door ons verstaan, en wat het feit betreft, dat Hij werkelijk sprak, en wat aangaat den inhoud van het gesproken.

Dit »spreken Gods» is het grootste feit, dat heel de Heilige Schrift door, rusteloos met klem en nadruk op den voorgrond

wordt gesteld. Het is datgene wat de Schrift tot Schrift maakt. Niet op wat de mensch zon of peinsde, maar juist op hetgeen God sprak, komt het in de Schrift aan. Thans spreekt God tot ons niet meer. Hij heeft gesproken, oudtijds en op vele wijzen door de profeten, en na de voleinding der profetie door zijn Zoon. Maar thans heeft dat spreken van God op; en juist daarom heeft dat vroegere spreken voor ons zoo alles beslissende waarde. Wie daar het oor voor toestopt, heeft het zich zelf te wijten, zoo hij zonder openbaringslicht in de duisternis naar den wand tast. Wie er naar luistert, die wandelt in het licht, en voor dien is wat zijn God sprak een lamp voor zijn voet op het pad des levens. Want wel kan men zeggen, dat er ook nu nog een sprake Gods is in de natuur, een stemme Gods in den donder en in het weerlicht, in het loeien van den orkaan en in het suizen der zachte koelte, en zoo ook een stemme Gods in de drijving van den Geest in het hart en de taal der consciëntie, maar dat alles is *overdrachtelijk*. Het is geen spreken in eigenlijken zin. Door alle deze stemmen wordt wel eene stemming van eerbied en aanbidding in ons tweegebracht, of ook een aandrift in ons geprikkeld, of onze voet teruggehouden van het verkeerde pad; maar al zulk spreken openbaart ons niets, deelt ons niets mede, en doet ons Gods wil niet kennen. Spreken in eigenlijken zin grijpt alleen dan plaats als uit het bewustzijn van den spreker *bruynt* gedachten overgaan in het *beuustzijn* van hem die hoort. In dien zin moet dan ook het spreken Gods in het Paradijs en na den zondeval worden opgevat. Wie dit niet doet, speelt met woorden, zoo hij nog voortgaat, zij zulke gezegden zijn voorstellingen af te leiden. Zoo b. v. als er staat, dat God sprak: »Laat ons menschen maken naar ons beeld en naar ons gelijkenis», en ge gelooft niet, dat dit *alsoo* gesproken is, dan mist ge ook elk recht, om uw stelsel aangaande den mensch te bouwen op de schepping van den mensch naar den beelde Gods. En toch juist dat is het wat men tegenwoordig doet. Aan zoo schoone gedachte als de schepping van den mensch naar den beelde Gods ident met zich vast, daar bouwt men stelsels en theorieën op, maar als men vraagt: »Geloof ge metterdaad dat Gen. 1: 26, 27 letterlijk zoo is op te vatten?» dan haalt men de schouders op over uw nieuwteit. Natuurlijk gelooft men dat niet. Maar even natuurlijk heeft dan ook al hetgeen men op dat standpunt nu verder over de schepping van den mensch naar den beelde Gods redeneert, voor u geen oaken vasten grondslag waarop het huis zou rusten. Al wat men in dien zin neerschrijft, is niets dan eigen verminning. Het zijn ideeën die men nitsprekt, schoone gedachten waardoor men zich trekt. Maar dat er waarheid, dat er werkelijkheid in liggen zou, is een bewering zonder bewijs. *Grond*, vasten grond voor al zulk zeggen heeft men niet.

Op dat »spreken Gods» dient daarom meer dan vroeger nadruk te worden gelegd. Het is volkomen waar, dat God een geest is, en dus geen lichaam, en diensgevolge ook geen mond noch spraakvermogen bezit. Doch hetzelfde geldt ook van het oog.

Een geest heeft geen lichaam en dus ook geen oog. En toch aarzelt niemand te erkennen dat God ook *geen* oog nochtans *ziet*, ja, alles ziet, en het veel beter ziet dan wij met ons oog. Just zooals het met het oog staat. God heeft, wij Hij geen lichaam heeft, ook geen oor. Dat spreekt vanzelf. En toch stemt ieder toe, dat God ook zonder oor, alles ziet wel hoort, en hoort met een sijnheid, die al uw hooren zeer verre te boven gaat. Als ge bidt, toont ge zelf het te gelooven. Waarom zoudt ge anders bidden, als ge niet vaststondt in de overtuiging, dat uw God u hoort. U hoort zelfs als ge bijna onhoorbaar fluisst. — Dat is het dan ook wat de Psalmist zingt: »Zou Hij, die het oor geplaatst heeft, niet hooren? Hij die het oog geformeerd heeft, niet zien?» (Ps. 94: 9). Het verschil tusschen God en de afgoden is juist, dat de afgoden een oor en oog hebben, maar noch hooren noch zien, en dat God daarentegen *zonder* oog en oor, alles ziet en hoort. En dit moet wel, want immers, eer God het oog en het oor schiep, *dacht* Hij het oog en het oor bij zichzelf. Het moet eerst in zijn gedachte geweest zijn, eer het ontstond. De daad van zien en hooren moet dus voor God bestaan hebben, eer Hij den mensch en het dier oor en oog inschiep, en geheel de werking van het zien en hooren moet Gode bekend zijn geweest, opda. Hij oor en oog er op scheppen zou, in verband ook met de trillingen der luchtgolven en aethergolven, en de werkingen op onze zenuwen, en de werking van de zenuwen op de ziel. En wijl *alsoo* het zien en hooren voor God was, eer Hij oor en oog tot aanzijn riep, zoo moet voor God het zien en hooren wel onafhankelijk zijn van deze instrumenten, die voor ons onmisbaar zijn. — En even zoo staat het nu met het spreken Gods. Van de afgoden staat uitdrukkelijk: »Ze hebben een mond maar spreken niet». Niet spreken is *alsoo* het merk van een afgod, en daartegenover staat juist het veel en deugdelijk spreken, als het merkteken van den levenden God. Ook hier geldt de vraag: »Zou Hij die den mond geformeerd en den mensch de sprake gegeven heeft, niet spreken?» Was dan de mond er eerst, en heeft God toen naar dat die mond was, den mensch de sprake gegeven? Of wel is die mond door God geschapen juist zoals die zijn moest om de sprake te kunnen voortbrengen? En indien het laatste, moet dan niet de sprake in God geweest zijn, eer Hij het bestek, het plan voor den mond en allerlei spraakorganen maakte? En zijn die spraakorganen iets anders dan een hulpmiddel, een instrument, dat voor ons creaturen onmisbaar is, om tot het spreken te komen, maar dat God, die niet is als iets behoevende, niet noodig heeft? — Als de levende God op uw oor wil werken, en op uw gehoorzenuwen klanken wil laten spelen, wat zou Hem hierin verhoedend? Of zelfs waar Hij ook uw gehoor wil overspringen, en rechtstreeks in uw ziel dezelfde gewaarwordingen wil wekken, die een mensch in u wekt door het spreken, wat zou Hem hierin beletten? Zijn niet alle talen zijns? Door Hem aan de volken gegeven? Zou er een enkele taal zijn, Gode onbekend? En wat, ja, wat zou er *alsoo*

aan den Heere onzen God in den weg staan, om zijn gedachten door een voor ons duidelijke en nauwkeurig verstaanbare taal in ons helder en klaar bewustzijn over te leiden? Laat ons daarom dat spreken Gods toch in onoverwachten, vollen zin, laten gelden. Adam, Eva, Kain, Noach, Abraham, ze hebben allen duidelijk en klaar hetzelfde gehoord, wat wij ontwaren als een mensch tot ons spreekt. Niet nevelachtige besoeften zijn in hen opgedoemd, maar *taal* is naar hen uitgegaan, *woorden* zijn door hen opgevangen, *gevoelen*, *uitdrukkingen*, *bewijzen*, *verklaringen*, *beloften* zijn tot hen doorgedrongen, die ze letterlijk konden nazeggen. Het waren niet zwevende aandoeeningen in de ziel gewerkt, die zij zelve vertolken, maar klare, vaste, wel uitgedrukte gedachten, die ze opvingen in hun bewustzijn.

Achte niemand het overbodig, dat we de werkelijkheid van dit »spreken Gods» hier iets breder aandrongen. Vooral in beschaafde kringen is het beslissende geloof aan zulk wezenlijk spreken Gods door een doolgeraakte theologie derwijls verzwakt, dat ge alleen door een opzettelijk betoog de slappe knie weer stevig kunt, en den twijfel weer voor dat geloof kunt doen wijken. Want men *zegt* wel dat men gelooft, maar men *doet* het niet. Nu, ja, zoo ongeveer, zoo eenigszins, mits niet beslist en in alles, ... en de overweldigende indruk van wat het is, als God gesproken heeft, gaat op die wijs geheel te loor. Men buigt niet voor het Woord, omdat men niet aan het Woord als een wezenlijk woord van God zich kan vastklampen. Staat ge er nu zoo aan toe, dan geeft de lezing en herlezing van Gen. 1-5 u niets, want ja, dan is het wel schoon en lieflijk, zoals het daar voorgesteld wordt, maar of het zoo alles was en of de waarheid er van nog geldt, daar haalt men de schouders voor op. We moesten daarom, ter inleiding van hetgeen nu volgen gaat, de werkelijkheid van het »spreken Gods», wel met eenige klem aandringen. Alleen diegenen onder onze lezers toch, die met ons zulk een wezenlijk »spreken Gods» van harte gelooven, kunnen door hetgeen we verder ontvouwen gaan, overtuigd worden. De anderen mogen er met zekere goedwilligheid kennis van nemen, maar het geeft hun geen grond onder de voeten, geen standpunt van waaruit ze het leven van de wereld hebben te bezien. En toch juist daarom is het ons in deze artikelenreeks over de »gemeene gratie» te doen. Uit de zwevende ideeën moeten we terug naar de *vastheid* van *overtuiging*. We moeten als belijders des Heeren weer een onwrikbaar standpunt innemen. We moeten weten waar we aan toe zijn, en om dat te kunnen weten, *eerst* moeten we weten waar we staan.

Immers hoe men ook poge, de alles beheerschende levensvragen van zich te zetten, toch keeren ze altoos terug. De vraag vanwaar we zijn, hoe dit heelal en deze wereld er kwam, en hoe wij op die wereld tot aanzijn kwamen, laat zich eenvoudig niet onderdrukken, en de ongelooovige die in zijn verlegenheid, om toch maar aan het geloof niets toe te geven, zich zelve ten slotte het nadenken over deze vragen ver-

biedt, stompt daardoor zijn eigen geest af en verdonkert zijn bewustzijn. Evenmin als de vraag te onderdrukken is, waar we in ons sterven heengaan, en waar eens heel deze wereld op zal uitloopen, en wat het doel van heel deze schepping is, evenmin kunt ge de vraag afsnijden over den *oorsprong* der dingen. En op die vraag naar den *oorsprong* der dingen, daarop juist geeft het rijke boek van Genesis u een volkomen bevredigend antwoord. Zelfs verstaat ge dit boek niet, zoolang ge niet inziat, dat het u juist gegeven is met het opzettelijk doel, om u omtrent die *oorsprongen* der dingen in te lichten. Het heet *Genesis*, en Genesis wil zeggen: *geboorte*. Vandaar dat ge in Gen. 2: 4 leest: »Dit zijn de *geboorten*» des hemels en der aarde. En diezelfde zegswijs: »Dit nu zijn de *geboorten*» vindt ge herhaald in Gen. 6: 9; 10: 1; 11: 10; 25: 12; 35: 19; 36: 1 en 36: 9. En overmits nu »geboorte» in de overzetting der Zeventigen vertaald werd door *Genesis*, daarom is die naam van Genesis aan heel het boek gegeven. De Joden noemden het niet *Genesis*, maar *Breischith*, d. w. z. *in den beginne*, naar de aanvangswoorden van het eerste vers van Genesis een. Toch lag ook reeds in dat: »In den beginne» gelijke vingerwijzing. Ook die naam toch duidde op den oorsprong der dingen, op hun geboorte, op hun aanvang, op hun uitkomen. En metterdaad geeft dat boek van Genesis u dan ook den *oorsprong* van alle dingen te kennen. Den oorsprong van het heelal. Den oorsprong van de engelen. Den oorsprong van alle creaturen. Den oorsprong van den mensch. Den oorsprong van het huwelijk. Den oorsprong van de zonde. Den oorsprong van de genade. Den oorsprong van het lijden. Den oorsprong van de tegenwoordige gesteldheid der aarde. Der versterking van de oorde der samenleving onder menschen. Den oorsprong van alle recht en alle heerschappij. Van alles wat u thans nog belang inboezemt, en in uw eigen persoonlijk leven omringt, en in uw hart omgaaft, liggen de *oorsprongen* in dit boek van Genesis voor u ontvouwd. Daarom is dat boek van Genesis ook zoo uiterst gewichtig voor de kerk, voor de volken, voor de Overheid, voor uw samenleving in huis en maatschappij, en niet minder voor heel de wereld van uw denken. In den rijken schat, die in dit boek voor u ligt, moet ge u altoos weer verdiepen. De kerk moest rusteloos de gemeente in de vastigheden van dit heel ons leven beheerschend boek pogen vast te zetten, en op zondagschool en catechisatie moest aller streven er op gericht zijn, om die uitgangspunten van heel ons aanzijn, leven en bestaan vast te leggen in het bewustzijn van het opkomend geslacht.

Natuurlijk zou het ons veel te ver voeren, indien we er ook maar aan dachten, om geheel den inhoud van dit boek in al zijn bijzonderheden uit te pluizen. We houden voet bij stuk, en bepalen ons deswege tot ons onderwerp, hetwelk is de »gemeene gratie». Maar juist opdat het leerstuk van de »gemeene gratie», dat zoo jammerlijk in het vergeetboek raakte, weer ingang vinde en weer zijn invloed op ons denken en leven ga oefenen, is het zoo

De Martelaren.

CCIX.

ANNA ASHEW.

In het graafschap Lincoln leefde in het begin der 16 eeuw de ridder Sir William Ashew. Zijne dochter Anna was eene discipelin van den Heere Jezus, die hare belijdenis met den dood bezegeld heeft. Hare ouders voedden haar op, waardig hare edele afkomst. Daarom leerde zij lezen en schrijven. Doch in hoogere kennis en wetenschap werd zij niet onderwezen, ofschoon hare buitengewone gaven haar daartoe wel in staat gesteld zouden hebben.

Maar wat haar ontbrak aan menselijke kennis, heeft de Heere in haar aangevuld door zijne genade en goedheid, zoodat zij in staat geweest is, om de goede belijdenis tegenover geleerden en machtingen te handhaven. Zij zelve heeft, op verzoek harer vrienden, beschreven, wat door haar in twee ontboetingen met hare geestelijke bestrijders is gegaan.

Mannenbroeders, medestrijders in Christus, om aan uw verzoek te voldoen heb ik er neêr geschreven het onderzoek, dat ik van de zijde der Roomsche geestelijken heb ondergaan. Zoo begint zij dien brief, waarin zij met zooveel oprechtheid alles mededeelt, wat haar voor hare geloofsrechten is overkomen. Het verhaal zelf komt kortelijk hierop neer: In de maand Maart van het jaar 1546 moest zij verschijnen voor de 12 mannen, die bevestigd waren met het onderzoek van hen, die van ketterij verdacht werden. Een deser, met name Christopher Dare leide hare ondervraging. Hij vroeg haar, of zij niet geloofde, dat het Sacrament des Avondmaals het ware lichaam en bloed van Christus was.

Hierop deed zij een wedervraag, n. m. waarom Stefanus ge-

steendigd was. De ondervrager wist het niet. »Zoo antwoord ik u ook niet op uwe ijdele vraag», zeide zij. Ziende, dat hij van deze zijde niet verder kon komen, beproefde hij het van een anderen kant. »Zekere vrouw», zoo verklaarde hij, »heeft omtrent u de verklaring afgelegd, dat gij gezegd hebt, dat God niet in tempelen met handen gemaakt wordt. Gevat antwoordde zij hierop, dat niet zij dat gezegd had, maar Stefanus en Paulus in Hand. 7: 48 en 17: 24.

»Hebt gij», zoo vroeg de inquisiteur verder, »niet gezegd, dat gij leverij wij woorden in den Bijbel leest, dan vijf missen bijwoont?» »Zeker» was terstond het antwoord. »Hiermed heb ik echter geene verachting bedoeld van de Zondbrieven en Evangelien. Het tegendeel is waar. Het Woord Gods toch sticht mij, de mis niet.»

»En hoe denkt ge over de mis?» vroeg de priester opnieuw. Hierop antwoordde zij, dat zij zich op dat punt hield aan het woord van Jacobus 5: 16: »Belijdt elkander de misdaden en bidt voor elkander?»

Een- en andermaal had dus de martelares den aanval des vijands afgeslagen. Toch gaf deze den strijd niet op. Koning Hendrik VIII van Engeland had in 1521 een boek geschreven tegen de leerstellingen van Luther. Anna's gevoelens over dit werk werd gevraagd. Zij antwoordde, dat zij er niets van zeggen kon, daar zij het niet gelezen had. »Best gij den Heiligen Geest?» vroeg de inquisiteur weer. Op deze vraag gaf zij het treffend antwoord: »Indien ik dien Geest niet had, zou ik een ellendig, verloren mensch zijn.»

Christopher Dare deed zich hierop vervangen door eenen anderen, die haar weer ondervroeg op het punt des Avondmaals en der sacramenten. Het eerste onderwerp liet zij onaangetroefd, maar van het tweede bekende zij rondout, dat het haar voorkwam algehoor te zijn, om in die sacramenten even groot vertrouwen te stellen als in het bloed van Christus.

Daarna werd Anna Ashew gebracht naar den Lord-Mayor (Burgemeester) der stad, met name Sir Martin Bowes. Hier was ook de kanselier des bisschops tegenwoordig. Het eind dezer ondervragingen was, dat de

martelares naar de gevangenis werd geleid. Op hare vraag of zij een borg mocht stellen, gaf de burgemeester een ontkennend antwoord. Zij kwam alzoo in de gevangenis en bleef daar 12 dagen, zonder dat een harer vrienden tot haar toegelaten werd. Wel kwam er een priester tot haar, zeggende, dat hij tot haar gezonden was om haar goeden raad te geven. Doch zij had niets aan hem. Wel vroeg zij, of men tot haar wilde zenden een van deze drie: Dr. Edward Cron, een Evangelisch prediker, die echter later zijne belijdenis heriep, of Thomas Williams, een Schotsche protestant, die toen in Engeland een schuilplaats zocht of John Huntington, een bekeerd priester.

Den 23en Maart bezocht haar een eigen neef, met name Britagne, in den kerker en vroeg haar, of zij niet op borgstelling uit den kerker ontslagen zou kunnen worden. Zij verwees hem naar den Lord-Mayor, en deze naar den Official van Bonner, den bisschop van Londen en deze weer naar den bisschop zelve. Toen Britagne tot dezen toegang had gekregen en hem zijne vraag herhaalde, was het antwoord, dat hij de gevangene dien dag nog zou ondervragen. Toen zij daarop voor den bisschop stond drong deze er voortdurend op aan, dat zij hem zelfs hare geheimste gedachten zou openbaren. Dan alleen kon hij haar genezen. Toen zij echter zeide, dat haar gemoed niet bezwaard was, gaf hij haar ten antwoord, dat zij hem nu dwong haar te beschuldigen, dat zij gezegd had, dat het brood des Avondmaals brood bleef en de wijn ook en bracht voort de reeds besproken punten weer op het tapijt. Anna Ashew gaf dezelfde antwoorden.

Haar tweede onderzoek begon voor den raadshier Irymer (van wien gezegd wordt, dat hij haar man geweest was, van wien zij echter gescheiden was ten gevolge zijner mishandelingen). Zij zeide, dat zij reeds genoeg belijdenis gedaan had van haar geloof. Zij drongen echter bij haar aan, niet den wil des konings, dat zij antwoorden zou. Hierop verklaarde zij zich bereid, indien zij voor den koning gebracht werd. Dit werd haar geweigerd, waarna de ondervragingen weer begonnen over het Avondmaal in tegenwoordigheid van velen.

In den kerker teruggebracht werd onze martelares ernstig krank. Toen verzocht zij, denkende, dat zij sterven zou, om Hugo Latimer, den lateren martelaar. Doch ook dit werd haar geweigerd.

De Heere liet evenwel Anna Ashew niet sterven in den kerker. Zij zou als martelares sterven. In de gevangenis schreef zij eene geloofsbelijdenis, die voor de geestelijken genoeg was, om haar op dien grond voor ketterische te verklaren. Zij ontkende, dat zij eene ketterische was. Het laatste haar liet. Het vonnis des doods werd over haar uitgesproken. Een beroep tegen dat vonnis op den koning was vruchteloos.

Ontzettend zijn de martelingen geweest, die de martelares op de pijnbank zijn aangedaan om hare weldoeners, die men vooral aan het hot en onder de aamienlijken zocht te weten te komen. Immers waren deren der Reformatie toegedaan. Anna Ashew verklaarde echter, dat zij slechts een enkele naam kende van degenen, die haar welgedaan hadden. Onder andere had de gravin van Herford haar twee gulden gezonden. Wat zij overigens kreeg, ontving zij door middel harer kamerier. Scherper kwellingen konden geen andere verklaringen uit haren mond te voorschijn roepen.

In den kerker was zij nog verplicht op te komen tegen eene beschuldiging, als zou zij hare belijdenis herroepen hebben. Wel had zij een stuk geteekend haar door hare vijanden voorgedragd, maar op een geheel andere wijze dan de vijanden gedacht hadden. De bisschop Bonner was juist boos op haar geweest, omdat zij beleiden had, alleen datgene te gelooven, wat met Gods Woord in overeenstemming was.

Uitdijlk was de ure van sterven voor Anna gekomen. Zij was reeds op de strafplaats. Alles was gereed voor den brandstapel, toen er een schrijven van den koning verscheen, waarin vier martelares het leven werd aangeboden, indien zij hare belijdenis wilde afwerpen. Zij weigden en stierf toen met het Woord des Heeren op de lippen.

DE GAAY FORTMAN.